

سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های اثرگذار بر رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از

کیفیت مسکن تحت تصرف (مطالعه موردی: منطقه ۲ شهرداری گرگان)

سعید ملکی

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز

مصطفی آریان‌کیا

دانش آموخته مقطع کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه گلستان، گرگان

MostafaAriankia@gmail.com

بنفشه باددست

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه گلستان، گرگان

پذیرش: ۱۳۹۷/۷/۱۹

دریافت: ۱۳۹۷/۴/۱۲

چکیده

رضایتمندی ساکنان از محیط مسکونی علاوه بر سلامتی جسمانی و روانی ساکنان، بر شاخص‌های مهم برنامه‌ریزی، همچون کیفیت زندگی، نرخ جابه‌جایی و پیش‌بینی تقاضای مسکن مؤثر است. بر این اساس پژوهش حاضر با هدف شناخت مؤلفه‌های اثرگذار بر رضایت ساکنین مجتمع‌های مسکونی و ارتباط متغیرهای مؤثر بر افزایش رضایتمندی ساکنین از کیفیت محیط سکونتی تحت تصرف در منطقه دو شهر گرگان می‌پردازد. رویکرد حاکم بر پژوهش از نوع کاربردی- توسعه‌ای و روش بررسی آن توصیفی- تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش منطقه ۲ گرگان و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۲ نفر محاسبه شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از برداشت میدانی و تحلیل فضایی آمارها از نرم‌افزار آماری SPSS و روش‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میان متغیر بافت کالبدی مجتمع‌های سکونتی با مقدار آزمون ۰.۱۸- و متغیر حس تعلق به مکان ساکنین مجتمع‌های سکونتی با مقدار آزمون ۰.۳۱۹- و سطح معناداری صفر رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که در سطح ۹۵ درصد بین میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مسکن با وضعیت دسترسی به خدمات و امکانات، نوع معماری، مؤلفه‌های زیست‌محیطی و روابط همسایگی مجتمع‌های مسکونی رابطه معناداری وجود دارد به گونه‌ای که وجود متغیرهای مذکور بر میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مجتمع‌های مسکونی تأثیر گذار است.

واژگان کلیدی: مسکن، رضایتمندی، کیفیت زندگی، سکونتگاه‌های شهری، گرگان.

بیان مسأله

امروزه به طور فزاینده‌ای فرصت‌ها و چالش‌های اصلی جهان در شهرها متجلی گردیده است (عمادالدین و همکاران، ۱۳۹۶: ۱). در جهان امروز روابط انسانی و محیط طبیعی بیشتر تحت تأثیر پدیده شهرنشینی و توسعه شهری قرار گرفته است، پدیده‌ای که دارای خصلت جهانی و کلی بوده و دائماً رو به افزایش می‌باشد (دهداری و همکاران، ۱۳۹۴: ۸۰). رشد سریع شهرنشینی در دهه‌های اخیر (ابراهیم‌زاده و قادرمرزی، ۱۳۹۴: ۱۴۰) باعث پایین آمدن جنبه‌های کیفی و بعضاً بی‌توجهی به عرصه‌های معنایی، فرهنگی و روانی در زندگی انسان (جهانشاهلو و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۰) و همچنین موجب بروز بحران‌های مختلف در زندگی شهری نظیر مشکلات محیطی و نزول کیفیت محیط زندگی شده است (شکری فیروزجاه، ۱۳۹۳: ۶۷). بر این اساس شرایط امروزی شهرها ایجاد می‌کند که دولت و سازمان‌ها و نهادهای عمومی اقدام به بررسی، تجزیه و تحلیل و ارزیابی کیفیت شهرها از جهات مختلف نمایند (دهداری و همکاران، ۱۳۹۴: ۲).

محل زندگی انسان‌ها مهم‌ترین بخش شهر است و سهم عمده‌ای از سطوح کاربری‌ها را نیز به خود اختصاص می‌دهد، به گونه‌ای که در شهرهای کوچک بیش از ۶۰ درصد و شهرهای بزرگ حدود ۴۰ درصد از سطح شهر تحت پوشش کاربری مسکونی است (پورمحمدی و محمودزاده، ۱۳۹۳: ۵۹). کاربری مسکونی اصلی‌ترین و بیش‌ترین فضای شهر برای تأمین اساسی‌ترین نیاز مردم است که دارای ابعاد متفاوت و متنوعی است که به انسان در فضای شهری یک حس تعلق خاطر بیش‌تری نسبت به فضای عمومی در ابعاد اجتماعی و حتی اقتصادی انتقال می‌دهد (رحمانی و مهدوی، ۱۳۹۰: ۱۶۶). در واقع، مسکن یکی از مقوله‌های مهمی است که بشر همواره با آن دست به گریبان بوده و برای دگرگونی و یافتن پاسخی مناسب و معقول برای آن در تلاش بوده است (نعیمی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۷). آگاهی از وضعیت مسکن در فرایند برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای راهنمایی مؤثر برای بهبود برنامه‌ریزی مسکن آینده است (ضرابی و محمودزاده، ۱۳۹۴: ۴۹).

شناخت و بررسی وضعیت مسکن منوط به شناسایی و تحلیل عوامل تأثیرگذار بر مسکن است. برای بررسی وضعیت مسکن، اصول و معیارهای فراوانی در نظر گرفته می‌شود. این اصول و معیارها گاه جنبه کیفی و کلی مانند عدالت، انعطاف، هماهنگی، رضایت، توان مالی و محیط‌زیست را در بر می‌گیرند و

گاهی نیز جنبه‌های کمی مسکن می‌پردازند (انصاری، ۱۳۹۴: ۹۶). در این میان، توجه به محیط مسکونی به دلیل چند وجه بودن آن، اهمیت دوچندانی دارد؛ زیرا محیط مسکونی، با تأثیرپذیری از ارزش‌های محیطی، از ویژگی‌هایی برخوردار می‌شود و این ارزش‌ها، بُعد فضایی - کالبدی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کالای مسکن محسوب می‌شوند (Aluko, 2011). ارزش‌های محیطی و تأثیر آن‌ها بر رضایتمندی سکونتی در شهرها اهمیت زیادی در برنامه‌ریزی مسکن شهری دارد. رضایتمندی ساکنان از محیط مسکونی علاوه بر سلامتی جسمانی و روانی ساکنان، بر شاخص‌های مهم برنامه‌ریزی، همچون کیفیت زندگی، نرخ جابه‌جایی و پیش‌بینی تقاضای مسکن مؤثر است (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۹). بنابراین، اولین گام در جهت دستیابی به محیط مطلوب و رضایت ساکنان، شناسایی عوامل مؤثر بر رضایتمندی است؛ به طوری که شناسایی عوامل مؤثر بر رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی می‌تواند در جهت تحلیل وضع موجود سکونت، برنامه‌ریزی برای ارتقای کیفیت زندگی در آن مجتمع‌ها و جلوگیری از تکرار نواقص مفید باشد (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۵۳).

برنامه‌ریزی و سیاستگذاری مناسب و رفع موانع و مشکلات موجود می‌توان گامی مؤثر در راستای بهبود کیفیت زندگی، احساس رضایتمندی و افزایش حس تعلق در ساکنین برداشت. بر این اساس مطالعه حاضر با هدف سنجش میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مجتمع مسکونی در پی شناسایی معیارها و مؤلفه‌های اثرگذار بر رضایت ساکنین می‌باشد. شهر گرگان به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی و وضعیت مناسب طبیعی، مرکزیت سیاسی-اداری و اقتصادی منطقه و استان، مهاجرپذیر بودن و همچنین به دلیل گروه‌های اجتماعی متعدد ساکن در شهر، با توجه به نوع سکونت و خانه‌سازی، تنوع قومیتی و فرهنگ اقوام مختلف در کنار یکدیگر، وجود بافت قدیم، بافت جدید، بافت حاشیه‌ای و بافت تاریخی در سازمان فضایی - کالبدی شهر گرگان از جمله دلایلی است که باعث ایجاد سیما و بافت مختلف و منحصر به فرد از سکونتگاه‌های انسانی در این شهر شکل بگیرد و دلایل مناسبی برای انتخاب این شهر به عنوان منطقه مورد مطالعه باشد. بر این اساس سوال اصلی پژوهش این است که مؤلفه‌های مؤثر بر رضایت ساکنین از مجتمع مسکونی تحت تصرف چیست؟ فرضیات محتمل در پاسخگویی به سؤال مطرح شده در مطالعه حاضر بدین گونه می‌باشد که،

- ۱- به نظر می‌رسد بین متغیرهای کالبدی مجتمع‌های سکونتی و کیفیت مسکن رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد بین حس تعلق به مکان در میان ساکنین مجتمع‌های سکونتی و کیفیت مسکن رابطه معناداری وجود دارد.
- ۳- به نظر می‌رسد مؤلفه‌های مختلفی بر رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از محیط سکونتی تحت تصرفشان اثرگذار می‌باشد.

مبانی نظری

یکی از مفاهیمی که امروزه توجه زیادی را به خود جلب کرده، حوزه‌ای از مسائل زندگی انسان است که از آن به کیفیت زندگی تعبیر می‌شود (یزدانفر و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۰). مسکن به عنوان نیاز اولیه بشر و تأمین کننده حس رضایتمندی او نقش اساسی را در بهبود کیفیت زندگی بازی می‌کند. نواحی شهری بنا به دلایل مختلفی چون توزیع نابرابر درآمد و یا در مواردی ساخته شده بافت‌های اضطراری و یا وجود بافت‌های تاریخی، توزیع ناموزونی از مسکن استاندارد با سطح کیفیت متفاوت را نشان می‌دهد (عظیمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۱۲).

مسکن

واژه مسکن از ریشه کلمه «سکن» به معنی آرام گرفتن بعد از حرکت، سکونت، آرامش باطن و اُنس گرفته شده است. مسکن اسم مکان کلمه ساکن است. یعنی جائیکه محل آرامش و اسکان می‌باشد. پس عمده‌ترین کاربری مسکن آرامش افراد مستقر در آن خواهد بود که این آرامش جنبه جسمانی و روحی انسان را در بر می‌گیرد (دهداری، ۱۳۹۵: ۲۱ به نقل از حکیمی و همکاران، ۱۳۹۰). مسکن به عنوان یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان برای زندگی معرفی شده است. و گاه از آن به عنوان سرپناه یاد می‌گردد. سرپناه مناسب یعنی آسایش مناسب، فضای مناسب، دسترسی فیزیکی امنیت مناسب، امنیت مالکیت و سایر مواردی که بتواند نیازهای انسانی را برآورده سازد (سرکن دیزجی و زمزمی، ۱۳۹۴: ۲).

کیفیت محیط

در دهه‌های اخیر موضوع کیفیت محیط شهری به یک بحث تخصصی و عمومی در جامعه تبدیل شده است و توجه مردم از اهداف مادی، به ماهیت زندگی در مجموعه‌های ناکارآمد شهری معطوف شده است (دیوسالار و مفلوکی اوره، ۱۳۹۳: ۱). کیفیت محیط شهری عبارت است از: «شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی- فضایی محیط شهری که نشان دهنده میزان رضایت یا عدم رضایت شهروندان از محیط شهری می‌باشد». برنامه‌ریزان معتقدند: کیفیت محیط یک مفهوم اصلی برای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و اجتماعی است و با مفاهیمی همچون کیفیت زندگی، تنوع فضای اجتماعی، ویژگی‌های فیزیکی، فعالیت‌ها، وابستگی‌های مکانی و هویت شهری در ارتباط است. برخی از برنامه‌ریزان نیز کیفیت محیط را در کنار عدالت، سازگاری، آسایش و کارایی از مهم‌ترین اصول بنیادی شهرسازی به‌منظور ایجاد شهر سازمان یافته و کاهش آلودگی‌ها و کنترل نابسامانی‌های فضایی در شهر می‌دانند (شماعی و پوراحمد ۱۳۹۲، ۲۷۴).

رضایتمندی سکونتی

بالاترین هدف توسعه بهبود کیفیت زندگی و رضایتمندی شهروندان از محیط مسکونی‌شان است (فلاح و همکاران، ۱۳۹۵: ۱). در دهه‌های اخیر، رضایتمندی در تحقیقات مرتبط با سنجش میزان کیفیت محیط در نواحی سکونتی مطرح شده است. ارزیابی رضایتمندی ساکنین می‌تواند در جهت سنجش میزان دست‌یابی به اهداف و پروژه‌های شهری مؤثر واقع شود. در واقع میزان رضایتمندی فردی از مسکن، محله و همسایگان، تعیین کننده کیفیت محیط مسکونی شهری است (مسعودی‌راد و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴۰-۱۳۹). رضایت از مسکن به عنوان مهم‌ترین جزء از کیفیت زندگی است. رضایتمندی مفهومی است که برای ترسیم توسعه رفاه جامعه به کار می‌رود (ضرغامی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱).

کیفیت زندگی

کیفیت زندگی از جمله مفاهیمی است که طی دو سه دهه اخیر بیش‌تر مورد اهتمام قرار گرفته است و در حوزه‌های مختلف دانش بشری مورد تحلیل و سنجش و نقد قرار گرفته است (EI Din et al, 2013:)

87). مفهوم کیفیت زندگی مفهومی است نسبی؛ که واجد معنایی فراتر از معنای بدیهی و معمول آن است (مصطفوی صاحب و همکاران، ۱۳۹۴: ۵). مفهوم کیفیت زندگی، عمدتاً به عنوان رضایت از زندگی، خوشبختی و سعادت، رفاه و آسایش شناخته می‌شود و سطح تحقق نیازهای انسان را منعکس می‌کند (Zielinska & Kornatowska, 2010: 1). جوهره اصلی کیفیت زندگی شهری، تأمین و ارضای توأمان نیازهای مادی و معنوی انسان است و می‌تواند به عنوان کلی‌ترین هدف توسعه پایدار مورد استفاده قرار گیرد (Streimikiene, 2015: 140).

پیشینه پژوهش

در ارتباط با کیفیت زندگی در بافت‌های شهری مطالعات بسیاری در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است. لذا در مطالعه حاضر به اختصار مواردی بیان می‌گردد.

سادات سعیده زرابادی و صراف‌نیا (۱۳۹۶)، در پژوهشی تحت عنوان «تبیین مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی کیفیت زندگی؛ نمونه موردی: محله همت‌آباد اصفهان» به ارتقا کیفیت زندگی شهری ساکنان و شهروندان محله همت‌آباد می‌پردازند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که پخشایش نامناسب کاربری‌ها باعث شده کیفیت زندگی در بلوک‌های محله متفاوت باشد همچنین بافت فرسوده محله سبب تنزل کیفیت زندگی در محله شده است که سطح رضایت ساکنان از کیفیت زندگی‌شان پایین است. محمدی کاظم‌آبادی و حاتمی‌نژاد (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی و سنجش رضایتمندی از کیفیت زندگی شهر جدید مهاجران از دیدگاه ساکنان پرداخته‌اند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که شهروندان از اکثر شاخص‌های مربوط به کیفیت زندگی در شهر جدید مهاجران رضایت ندارند و فقط شاخص‌های زیباشناسی، زیست‌محیطی و اجتماعی را مطلوب ارزیابی کرده‌اند. همچنین بالاترین سطح رضایتمندی ساکنان به بُعد زیست‌محیطی و پایین‌ترین سطح رضایتمندی به بُعد مدیریتی تعلق داشته است. در ادامه نتایج بدست آمده از مدل VIKOR در پژوهش مذکور نشان داده است که محلات فرهنگیان ۱ و فرهنگیان ۲ بالاترین سطح کیفیت زندگی و محلات شهید صدر و فضیلت پایین‌ترین سطح کیفیت زندگی را دارا هستند.

داری‌پور و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به ارزیابی سطح رضایتمندی ساکنین از طرح مسکن مهر با توجه به شاخص‌های مؤثر در مسکن پایدار در شهر امیدیه پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان دهنده این امر است که بین گویه هوای دلپذیر و مطبوع با رضایت از سکونت در مسکن مهر رابطه معنی‌دار نبوده است اما سایر گویه‌های مربوط به رضایتمندی با میزان رضایتمندی ساکنان از مسکن مهر رابطه بسیار معناداری برقرار نموده است. در یک میانگین کلی از شاخص‌های مربوط به سطح رضایتمندی از سکونت در طرح مسکن مهر شهر امیدیه نشان داده است که میزان رضایتمندی در سطحی متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است. حبیبی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به مقایسه کیفیت زندگی در دو بافت قدیمی (محله قطارچیان) و جدید (محله ظفریه) شهری سنندج و شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر بهبود کیفیت زندگی در هر دو بافت پرداخته‌اند. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش مطلوب‌ترین کیفیت زندگی در بافت جدید تأیید شده و همچنین بر اساس میانگین امتیاز رضایتمندی ساکنان محله قطارچیان و محله ظفریه، میزان تفاوت رضایتمندی ساکنان دو محله مشخص شده است. همچنین ارتباط معنادار و تأثیر دو عامل کیفیت محله و مسکن بر میزان رضایت از کیفیت زندگی، تأیید و معناداری تأثیر وضعیت اجتماعی-اقتصادی ساکنان بر میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی‌شان رد شد.

مدیری و بهرام‌پور (۱۳۹۴)، در پژوهشی به مطالعه رابطه میان رضایتمندی ساکنان از محیط زندگی و میزان حس تعلق آن‌ها در مجتمع مسکونی بلندمرتبه شهرک کوثر تهران پرداخته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داده که شهرک کوثر تهران از لحاظ کیفیت محیط و میزان حس تعلق در وضعیت خوب قرار دارد. همچنین بر اساس تبیین ارتباط بین معیارهای کیفیت محیط و حس تعلق مشخص شده است که میزان رضایت از معیار مدیریت شهرک بیشترین تأثیر را بر افزایش رضایتمندی و به دنبال آن حس تعلق دارد. پیله‌ور و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی به بررسی میزان کیفیت زندگی و شناخت عوامل مؤثر بر آن، ضعف‌ها و چالش‌ها، و ارائه راه‌کارهایی برای افزایش کیفیت زندگی در شهر بینالود پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میزان کیفیت زندگی در سطح بسیار پایینی است. همچنین طبق نتایج، رابطه‌ی معناداری میان متغیرهای سن، مدت اقامت، جنس، تأهل، اشتغال با متغیر کیفیت زندگی وجود دارد ولی رابطه‌ی معناداری میان میزان تحصیلات و کیفیت زندگی وجود ندارد.

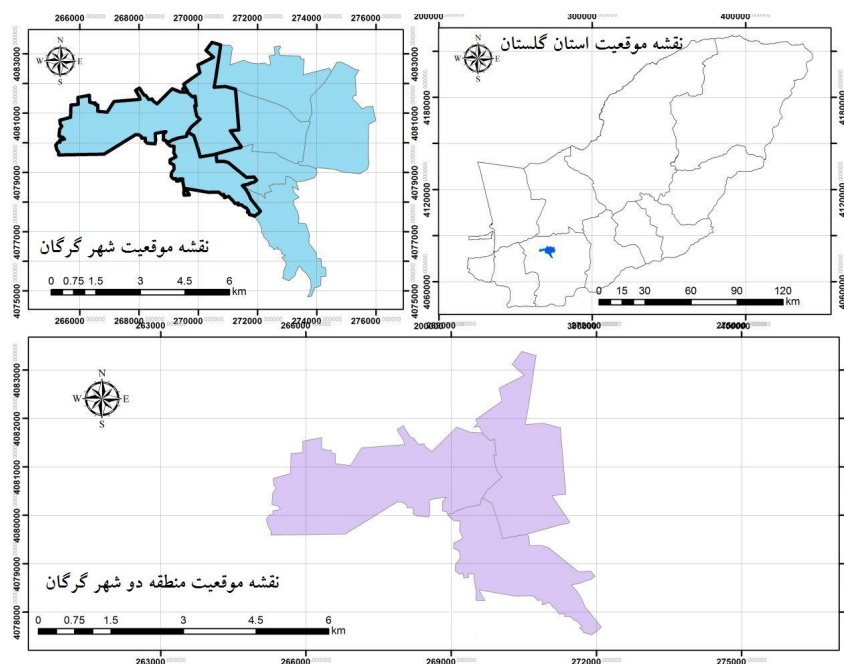
روش پژوهش

روش پژوهش حاضر بر مبنای توصیفی-تحلیلی و از جمله مطالعات میدانی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات مبتنی بر روش مطالعات اسنادی، کتابخانه‌ای و روش میدانی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش مجتمع‌های مسکونی منطقه دو شهر گرگان می‌باشد که بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه معادل ۳۸۲ نفر تعیین شده که در این راستا پرسشنامه‌ها بصورت نمونه‌گیری تصادفی ساده توزیع شده است. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ $0/81$ بدست آمده است. که در سطح قابل قبول است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از برداشت میدانی و تحلیل فضایی آمارها از نرم‌افزار آماری SPSS و روش‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t تک نمونه‌ای جهت سنجش میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مجتمع‌های مسکونی خود استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه

مساحت شهر گرگان با احتساب حوزه نفوذ شهرستان، $1651/81$ کیلومتر مربع در شمال کشور ایران واقع در استان گلستان می‌باشد. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۱۵۵ متر است. این شهر در 54 درجه و 24 دقیقه تا 54 درجه و 28 دقیقه طول شرقی و 36 درجه و 24 دقیقه تا 36 درجه و 49 دقیقه عرض شمالی در دامنه شمال رشته‌کوه‌های البرز گسترده شده است (سالنامه آماری استان گلستان، ۱۳۹۴). منطقه دو یکی از سه مناطق شهری گرگان است که با مساحت 14441995 متر مربع در غرب گرگان قرار گرفته است. این منطقه شامل ۳ ناحیه شهری و از ۱۱ محله تشکیل شده است. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، جمعیت منطقه معادل 124819 نفر و از 829 بلوک آماری تشکیل شده است. شکل شماره (۱) محدوده جغرافیایی منطقه دو شهر گرگان را نشان می‌دهد.

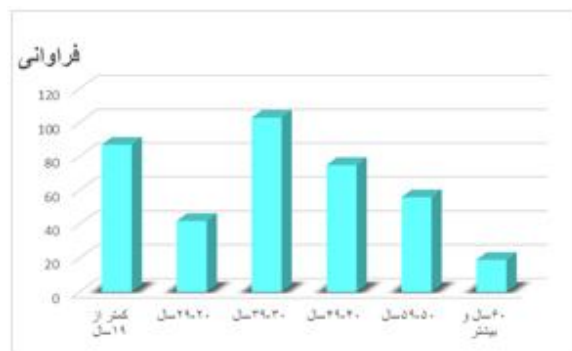

شکل (۱): موقعیت جغرافیایی محدوده منطقه دو شهر گرگان

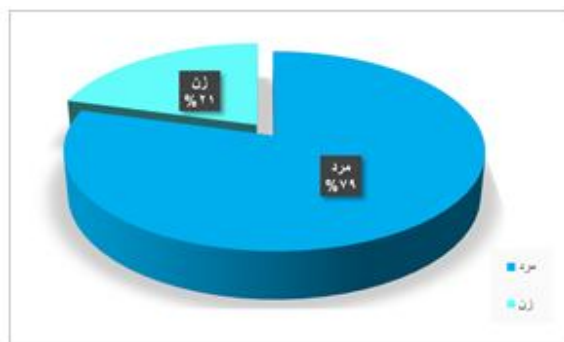
یافته‌ها

الف- یافته‌های توصیفی

در این بخش از پژوهش به بررسی اطلاعات توصیفی جامعه آماری پژوهش می‌پردازیم. با توجه به اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه، تعداد ۸۷ نفر معادل (۲۳ درصد) از پاسخگویان در گروه سنی کمتر از ۱۹ سال، تعداد ۴۲ نفر معادل (۱۱ درصد) از پاسخگویان در گروه سنی ۲۰-۲۹ سال، تعداد ۱۰۳ نفر معادل (۲۷ درصد) از پاسخگویان در گروه سنی ۳۰-۳۹ سال، تعداد ۷۵ نفر معادل (۱۹ درصد) از پاسخگویان در گروه سنی ۴۰-۴۹ سال، تعداد ۵۶ نفر معادل (۱۵ درصد) از پاسخگویان در گروه سنی ۵۰-۵۹ سال و تعداد ۱۹ نفر معادل (۵ درصد) از پاسخگویان در گروه سنی ۶۰ سال و بیشتر قرار داشته‌اند. از مجموع افراد پاسخگو به سوالات پرسشنامه تعداد ۳۰۳ نفر معادل ۷۹/۳۱ درصد مرد و همچنین ۷۹ نفر معادل ۲۰/۶۹ درصد زن می‌باشند. وضعیت فراوانی سن افراد جامعه آماری پژوهش در نمودار شماره (۱) و وضعیت فراوانی متغیر جنسیت پاسخگویان در نمودار شماره (۲) نشان داده شده است.

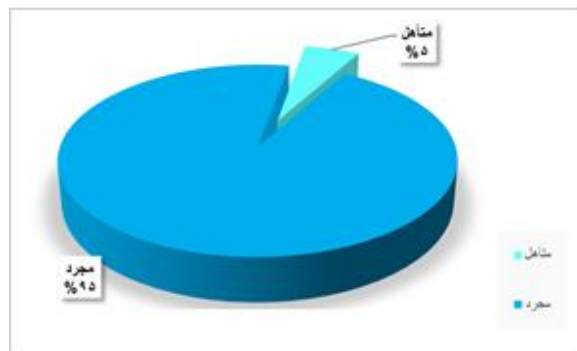

نمودار ۱: توزیع فراوانی وضعیت سنی پاسخگویان

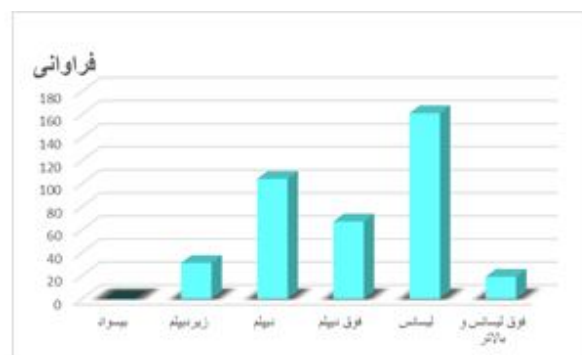

نمودار ۲: توزیع فراوانی وضعیت جنسیت پاسخگویان

در ارتباط با متغیر تأهل افراد پاسخگو، با توجه به اطلاعات بدست آمده معادل ۹۴/۷ درصد متأهل و معادل ۵/۳ درصد افراد مجرد می‌باشند. در بررسی وضعیت تحصیلات پاسخگویان جامعه آماری پژوهش، بیشترین فراوانی با تعداد ۱۶۱ نفر معادل (۴۲ درصد) متعلق به افرادی با سطح تحصیلات لیسانس و کمترین فراوانی با تعداد ۳۱ نفر معادل (۸/۱۱ درصد) متعلق به افرادی با سطح تحصیلات زیردیپلم می‌باشد. در ارتباط با وضعیت شغلی جامعه آماری پژوهش نیز بیشترین فراوانی با تعداد ۲۱۱ نفر معادل (۵۵/۲۳ درصد) متعلق به گروه مشاغل آزاد و کمترین فراوانی با تعداد ۸ نفر معادل (۲ درصد) مربوط به افراد بازنشسته می‌باشد. نمودارهای شماره (۳) و شماره (۴) وضعیت تأهل و تحصیلات جامعه آماری پژوهش را نشان می‌دهد.

نمودار ۳: توزیع فراوانی وضعیت تأهل پاسخگویان

نمودار ۴: توزیع فراوانی وضعیت تحصیلات پاسخگویان

ب- یافته‌های استنباطی

پس از بررسی اطلاعات توصیفی جامعه آماری پژوهش، به بررسی و ارتباط شاخص‌ها و مؤلفه‌های اثرگذار رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از کیفیت محیط مسکونی پرداخته شده است. بر این اساس جهت سنجش و آزمون فرضیات پژوهش از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و آزمون T-test تک نمونه‌ای استفاده شده است.

- بررسی رابطه بین متغیرهای کالبدی مجتمع‌های سکونتی و کیفیت مسکن تحت تصرف

جهت سنجش رابطه میان بافت کالبدی مجتمع‌های سکونتی و میزان کیفیت مسکن از روش همبستگی و تکنیک همبستگی پیرسون استفاده شده است. در این راستا، با توجه به نتایج حاصل از آزمون میزان ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای بافت کالبدی مجتمع‌های سکونتی و میزان کیفیت مسکن که

مقدار ۰.۰۱۸- بدست آمده با توجه به سطح معناداری صفر بیانگر رابطه معناداری در سطح ۹۹ درصد و وجود همبستگی میان متغیرها می باشد. بنابراین بین دو متغیر بافت کالبدی مجتمع های سکونتی و میزان کیفیت مسکن رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد و فرضیه H1 تأیید می گردد.

جدول شماره ۱- ضریب همبستگی بین متغیر بافت کالبدی و کیفیت مجتمع های مسکونی

متغیرها	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	تعداد نمونه
بافت کالبدی و کیفیت مسکن	-۰.۰۱۸	۰.۰۰۰**	۳۸۲

** سطح معناداری ۹۹٪

- بررسی رابطه بین حس تعلق به مکان در میان ساکنین مجتمع های سکونتی و کیفیت مسکن تحت تصرف

جهت بررسی و تجزیه و تحلیل رابطه میان حس تعلق به مکان ساکنین مجتمع های سکونتی و میزان کیفیت مسکن و اثرگذاری این دو متغیر بر یکدیگر از روش همبستگی و تکنیک همبستگی پیرسون استفاده شده است. با توجه به نتایج حاصل از آزمون میزان ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای حس تعلق به مکان ساکنین مجتمع های سکونتی و میزان کیفیت مسکن که مقدار ۰.۳۱۹- بدست آمده با توجه به سطح معناداری صفر بیانگر رابطه معناداری در سطح ۹۹ درصد و وجود همبستگی میان متغیرها می باشد. بنابراین بین دو متغیر حس تعلق به مکان در میان ساکنین و میزان کیفیت مسکن رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد و فرضیه H1 تأیید می گردد.

جدول شماره ۲- ضریب همبستگی بین متغیر حس تعلق به مکان و کیفیت مجتمع های مسکونی

متغیرها	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	تعداد نمونه
حس تعلق به مکان ساکنین	-۰.۳۱۹	۰.۰۰۰**	۳۸۲

** سطح معناداری ۹۹٪

- بررسی ارتباط و اثرگذاری مؤلفه‌های مؤثر بر رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از محیط سکونتی تحت تصرف

با توجه به داده‌های حاصل از پرسشنامه جهت ارزیابی و سنجش میزان رضایتمندی ساکنین مجتمع‌های سکونتی از کیفیت مسکن، می‌توان مؤلفه‌های اثر گذار بر کیفیت مسکن و رضایت ساکنین را تفکیک کرد. در این راستا برای محاسبه و سنجش وضعیت رضایتمندی ساکنین از هر یک از مؤلفه‌های مورد نظر، از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول شماره ۳- نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای جهت بررسی تأثیر مؤلفه‌های مؤثر بر میزان رضایتمندی ساکنین

متغیر مبنا = ۹۵٪						معیار
فاصله اطمینان ۹۵٪		میانگین اختلافات	سطح معناداری	درجه آزادی df	آماره T	
حداقل	حداکثر					
-۰.۶۳	۰.۵۸	-۰.۰۲۵	۰.۰۰۰	۳۸۱	-۲.۱۸	دسترسی به امکانات و خدمات
-۰.۴۹	-۰.۲۰	-۰.۳۴۵	۰.۰۰۰	۳۸۱	-۳.۰۵	نوع معماری
-۰.۶۷	۰.۰۹	-۰.۲۹	۰.۰۰۰	۳۸۱	-۴.۹۲	زیست محیطی
-۰.۵۴	-۰.۱۳	-۰.۳۳۵	۰.۰۰۰	۳۸۱	-۵.۴۱	روابط همسایگی

بر اساس نتایج خروجی آزمون، مقدار آماره‌ی آزمون t تک نمونه‌ای متغیر دسترسی به امکانات و خدمات برابر با ۲/۱۸- با درجه آزادی ۳۸۱، متغیر نوع معماری با مقدار آماره‌ی آزمون t برابر با ۳/۰۵- با درجه آزادی ۳۸۱ و متغیر زیست محیطی با مقدار آماره‌ی آزمون t برابر با ۴/۹۲- با درجه آزادی ۳۸۱ و متغیر روابط همسایگی با مقدار آماره‌ی آزمون t برابر با ۵/۴۱- با درجه آزادی ۳۸۱ که برابر با حجم نمونه منهای عدد یک است. اما مهم‌ترین قسمت خروجی جدول سطح معناداری یا p- است که برای تأیید یا عدم تأیید فرضیه موجود به کار می‌رود که در اینجا برابر با ۰.۰۰۰ است. به عبارت دیگر اگر سطح معناداری ما کمتر از ۰.۰۵٪ باشد فرضیه صفر ما رد و یک رابطه معناداری بین میزان کیفیت مسکن با وضعیت دسترسی به خدمات و امکانات، نوع معماری، مؤلفه‌های زیست محیطی مجتمع‌های مسکونی و

روابط همسایگی وجود دارد و برعکس، اگر سطح معناداری بیشتر از پنج درصد باشد فرضیه یک ما رد می‌شود و چنین رابطه‌ای وجود ندارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت از آنجایی که سطح معناداری کمتر از ۰۵٪ است پس می‌توان نتیجه گرفت که وجود مؤلفه‌های مذکور بر میزان رضایت‌مندی ساکنین از کیفیت مجتمع‌های مسکونی تأثیر گذار است.

نتیجه‌گیری

یکی از مفاهیمی که امروزه توجه زیادی را به خود جلب کرده، حوزه‌ای از مسائل زندگی انسان است که از آن به کیفیت زندگی تعبیر می‌شود. مسکن به عنوان نیاز اولیه بشر و تأمین‌کننده حس رضایت‌مندی او نقش اساسی را در بهبود کیفیت زندگی بازی می‌کند. نواحی شهری بنا به دلایل مختلفی چون توزیع نابرابر درآمد و یا در مواردی ساخته شده بافت‌های اضطراری و یا وجود بافت‌های تاریخی، توزیع ناموزونی از مسکن استاندارد با سطح کیفیت متفاوت را نشان می‌دهد. در این میان، توجه به محیط مسکونی به دلیل چند وجه بودن آن، اهمیت دوچندانی دارد؛ زیرا محیط مسکونی، با تأثیرپذیری از ارزش‌های محیطی، از ویژگی‌هایی برخوردار می‌شود. شناخت و بررسی وضعیت مسکن منوط به شناسایی و تحلیل عوامل تأثیرگذار بر مسکن است. بنابراین، اولین گام در جهت دستیابی به محیط مطلوب و رضایت ساکنان، شناسایی عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی است؛ به طوری که شناسایی عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی ساکنان مجتمع‌های مسکونی می‌تواند در جهت تحلیل وضع موجود سکونت، برنامه‌ریزی برای ارتقای کیفیت زندگی در آن مجتمع‌ها و جلوگیری از تکرار نواقص مفید باشد. شهر گرگان به دلیل برخورداری از موقعیت خاص جغرافیایی و وضعیت مناسب طبیعی که می‌باشد و همچنین به دلیل مرکزیت اداری و اقتصادی - سیاسی منطقه و استان، مهاجرپذیر بودن و وجود گروه‌های اجتماعی متعدد ساکن در شهر با توجه به نوع سکونت و خانه‌سازی، وجود بافت قدیم، بافت جدید، بافت حاشیه‌ای و بافت تاریخی در سازمان فضایی - کالبدی شهر گرگان از جمله دلایلی است که باعث ایجاد سیما و بافت مختلف و منحصر به فرد از سکونتگاه‌های انسانی در این شهر شکل بگیرد و دلایل مناسبی برای انتخاب این شهر به عنوان منطقه مورد مطالعه باشد. بر این اساس، جهت بررسی و شناخت مؤلفه‌ها و ارتباط شاخص‌ها و متغیرهای اثرگذار بر رضایت‌مندی ساکنین مجتمع‌های مسکونی از کیفیت محیط مسکونی

تحت تصرف، فرضیاتی مطرح و در قالب پرسشنامه اقدام به جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از جامعه آماری پژوهش اقدام شده است. در ادامه جهت تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از برداشت میدانی و تحلیل فضایی آمارها از نرم‌افزار آماری SPSS و روش‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون t تک نمونه‌ای جهت سنجش میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مجتمع‌های مسکونی خود استفاده شده است.

نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میان متغیر بافت کالبدی مجتمع‌های سکونتی با مقدار آزمون $0.018-$ و سطح معناداری صفر و متغیر حس تعلق به مکان ساکنین مجتمع‌های سکونتی با مقدار آزمون $0.319-$ و سطح معناداری صفر رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. به این صورت که هرچه مجتمع‌های مسکونی تحت تصرف از بافت کالبدی با کیفیت‌تر و مصالح بادوام‌تری برخوردار باشند، رضایت ساکنین از زندگی در مجتمع مسکونی تحت تصرف خود رضایت بیشتری دارند و متقابلاً کیفیت مناسب ساختمان و افزایش رضایتمندی ساکنین باعث افزایش حس تعلق ساکنین به مکانی که در آن زندگی میکنند می‌شود و این امر سرزندگی و شادابی را در میان ساکنین بالا برده و باعث افزایش رضایتمندی شهروندان از مسکن تحت تصرفشان می‌شود. از سوی دیگر، نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که در سطح ۹۵ درصد بین میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مسکن با وضعیت دسترسی به خدمات و امکانات، نوع معماری، مؤلفه‌های زیست‌محیطی و روابط همسایگی مجتمع‌های مسکونی رابطه معناداری وجود دارد به گونه‌ای که وجود متغیرهای مذکور بر میزان رضایتمندی ساکنین از کیفیت مجتمع‌های مسکونی تأثیر گذار است.

راهبردها و پیشنهادات پژوهش

در راستای تحقق به اهداف پژوهش، راهبردها و راهکارهایی در قالب پیشنهادات پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود:

- استفاده از نمادها و پتانسیل‌های فرهنگی در فضاهای موجود جهت افزایش حس تعلق به مکان.
- بهبود روشنایی فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی و فضاهای عمومی محله جهت ایجاد و افزایش حس امنیت.

- زمینه‌سازی و ایجاد فرصت جهت مشارکت ساکنین در امور محله و مجتمع‌های مسکونی تحت تصرف.
- رفع کمبودها و محرومیت‌زدایی جهت دسترسی به امکانات و خدمات شهری در راستای افزایش رضایتمندی ساکنین از زندگی در محله و مجتمع‌های مسکونی تحت تصرف خود.
- بهبود وضعیت پیاده‌روها جهت افزایش ایمنی و افزایش حس امنیت تردد در شب.
- وجود فضای سبز مناسب به همراه بهبود وضعیت زیست‌محیطی و بهداشتی محیط مجتمع‌های مسکونی و محله به همراه ارتقای کیفیت تسهیلات و تجهیزات مسکن، وجود محیط‌هایی که زمینه‌ساز تعامل و ارتباط همسایگان بخصوص در زمان اوقات فراغت، تفریح و ورزش می‌شود و باعث افزایش روابط همسایگی در میان ساکنین مجتمع‌های مسکونی می‌گردد، از جمله مواردی است که باعث ایجاد حس رضایت در میان ساکنین، افزایش حس امنیت و بهبود محیط زندگی می‌شود.

منابع

- ۱- ابراهیم‌زاده، عیسی و قادرمرزی، جمیل (۱۳۹۴)، تحلیلی بر کیفیت مسکن محلات شهری راهکاری جهت بهبود کیفیت زندگی شهروندان؛ مطالعه موردی: محلات شهر دهگلان، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۴۰، صفحات ۱۵۶-۱۳۹.
- ۲- انصاری، حمیدرضا (۱۳۹۴)، ارزیابی و تحلیل کارکردپذیری طرح‌های معماری مسکن در اندازه کوچک؛ نمونه موردی: مجموعه پنجاه هزارواحدی غدیر مسکن مهر، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، دوره ۲۰، شماره ۳، صفحات ۹۵-۱۰۴.
- ۳- ایزدی، حسن؛ برزگر، سپیده؛ پاکشیر، عبدالرضا و حاجی‌پور، خلیل (۱۳۹۳)، سنجش ارزش‌های محیطی اثرگذار بر رضایتمندی از محل سکونت؛ موردشناسی: محدوده معالی‌آباد شیراز، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، شماره ۱۱، صفحات ۶۶-۴۹.
- ۴- پورمحمدی، محمدرضا و محمودزاده، حسن (۱۳۹۳)، ارزیابی کیفی موقعیت مکانی کاربری مسکونی در شهر تبریز با روش تحلیل سلسله مراتبی، نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی، سال ۱۹، شماره ۵۱، زمستان.
- ۵- پیله‌ور، علی‌اصغر؛ زیاری، کرامت‌اله و احمدی، محمد (۱۳۹۵)، سنجش میزان کیفیت زندگی در شهرهای جدید؛ مطالعه موردی: شهر جدید بینالود، فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا، سال ۵، شماره ۱۶، صفحات ۳۷-۱۹.
- ۶- جهانشاهلو، لعل؛ درودی، محمدرضا و شهریار، کمال‌الدین (۱۳۹۳)، سنجش میزان رضایتمندی ساکنین مسکن مهر با رویکرد مدیریت شهری؛ مطالعه موردی: مجتمع بوستان شهر جدید هشتگرد، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال ۳، شماره ۹، صفحات ۱۴۱-۱۲۵.
- ۷- حبیبی، کیومرث؛ مشکینی، ابوالفضل؛ رحیمی کاکه‌جوب، آرمان و عبدی، محمدحامد (۱۳۹۵)، مقایسه تطبیقی و تحلیل کیفیت زندگی شهری در محله‌های جدید و قدیم (محله جدید ظفریه و محله قدیمی قطارچیان سندج)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۸، شماره ۲، صفحات ۲۷۶-۲۶۳.
- ۸- حکیمی، هادی؛ پورمحمدی، محمدرضا؛ پرهیزکار، اکبر؛ مشکینی، ابوالفضل و پورطاهری، مهدی (۱۳۹۰)، ارزیابی شاخص‌های کمی و کیفی مسکن در سکونتگاه‌های غیررسمی ایران، مطالعه موردی: جمشیدآباد خوی، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره ۴۴.
- ۹- داری‌پور، نادیا؛ نعمتی، مرتضی و فیروزی، محمدعلی (۱۳۹۵)، ارزیابی سطح رضایتمندی ساکنان از طرح مسکن مهر در استان خوزستان با تأکید بر مسکن پایدار؛ مطالعه موردی: شهرستان امیدیه، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، سال ۱۱، شماره ۳۴، صفحات ۶۶-۵۳.
- ۱۰- دهداری، مصطفی (۱۳۹۵)، تحلیل فضایی گونه‌شناسی مسکن شهری؛ مطالعه موردی شهر گرگان، پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد با راهنمایی دکتر جعفر میرکتولی، دانشگاه گلستان.

- ۱۱- دهداری، مصطفی؛ صحنه، بهمن و معماری، ابراهیم (۱۳۹۴)، تحلیل الگوی کالبدی- فضایی شهر آق‌قلا در استان گلستان، مجله مطالعات نواحی شهری دانشگاه شهید باهنر کرمان، سال ۲، شماره ۴، صفحات ۹۶-۷۹.
- ۱۲- دهداری، مصطفی؛ عمادالدین، سمیه و معماری، ابراهیم (۱۳۹۴)، تحلیل و بررسی کیفیت شاخص‌های محیط‌زیست شهری، اولین همایش ملی محیط‌زیست طبیعی، رشت، اسفند ماه.
- ۱۳- دیوسالار، اسدالله و مفلوکی اوره، خدیجه (۱۳۹۳)، ارزیابی شاخص‌های کیفیت محیط سکونتی از دیدگاه شهروندان؛ نمونه موردی: بخش مرکزی شهر ساری، اولین کنگره تخصصی مدیریت شهری و شوراهای شهر، ساری.
- ۱۴- رحمانی، محمد و مهدوی، مسعود (۱۳۹۰)، تحلیلی بر مکان‌یابی اراضی مسکن در شهرهای اقماری با روش TOPSIS، نمونه موردی شهر صالح‌آباد همدان، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، شماره ۱۴.
- ۱۵- سادات سعیده زرابادی، زهرا و صراف‌نیا، شیما (۱۳۹۶)، تبیین مؤلفه‌های کالبدی- عملکردی کیفیت زندگی؛ نمونه موردی: محله همت‌آباد اصفهان، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال ۶، شماره ۲۱، صفحات ۵۸-۴۳.
- سالنامه آماری استان گلستان، ۱۳۹۴.
- ۱۶- سرکن دیزجی، رضا و زمزمی، میرباقر (۱۳۹۴)، گونه‌شناسی خانه‌های اردبیل با نگاهی به معماری پایدار، دومین کنگره بین‌المللی افق‌های جدید در معماری و شهرسازی.
- ۱۷- شکری فیروزجاه، پری (۱۳۹۳)، بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط مسکونی؛ نمونه موردی: مناطق ۱ و ۸ شهر تبریز، فصلنامه فضای جغرافیایی، سال ۱۴، شماره ۴۷، صفحات ۸۲-۶۷.
- ۱۸- شماعی، علی و پوراحمد، احمد (۱۳۹۲)، بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا. انتشارات دانشگاه تهران، چاپ پنجم.
- ۱۹- ضرابی، اصغر و محمودزاده، محمود (۱۳۹۴)، تحلیلی بر وضعیت مسکن استان اصفهان با استفاده از تحلیل عاملی و ویکور، فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، سال ۵، شماره ۱، صفحات ۶۲-۴۹.
- ۲۰- ضرغامی، اسماعیل؛ خاکی، علی و سادات، سیده اشرف (۱۳۹۴)، بررسی عوامل مؤثر در حس رضایت از محیط‌های مسکونی، اولین کنفرانس تخصصی معماری و شهرسازی ایران، موسسه عالی علوم و فناوری حکیم عرفی شیراز، شیراز.
- ۲۱- عباس‌زاده، شهاب؛ گوهری، فرزانه و عسکری‌رابری، اباصت (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر عوامل کیفیت محیطی بر رضایتمندی ساکنان در مجتمع‌های مسکونی در مشهد، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۴، صفحات ۶۷۱-۶۵۳.
- ۲۲- عظیمی، آزاده؛ سیف‌الدینی، فرانک و زیاری، کرامت‌الله (۱۳۹۲)، تحلیل شکاف جغرافیایی کیفیت مسکن در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، جغرافیا (فصلنامه بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران)، سال ۱۱، شماره ۳۹، صفحات ۲۳۳-۲۱۲.
- ۲۳- عمادالدین، سمیه؛ دهداری، مصطفی و باددست، بنفشه (۱۳۹۶)، سنجش وضعیت زیست‌پذیری سکونتگاه‌های شهری در راستای پایداری توسعه شهری، نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان، اردیبهشت. تهران.

۲۴- فلاح، رقیه؛ یزدانی، محمدحسین و غفاری گیلانده، عطا (۱۳۹۵)، بررسی و تحلیل معیارهای (اجتماعی- اقتصادی، محیطی و کالبدی) رضایتمندی در محیط‌های مسکونی؛ نمونه موردی: سکونتگاه‌های غیررسمی محله میراشرف شهر اردبیل، دومین کنگره بین‌المللی علوم زمین و توسعه شهری، تبریز.

۲۵- کمائی‌زاده، یعقوب و رضایی، محمدرضا (۱۳۹۱)، ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان از مجتمع‌های مسکن مهر؛ مطالعه موردی: سایت مسکن مهر فاطمیه شهر یزد، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۵.

۲۶- محمدی کاظم‌آبادی، لیلا و حاتمی‌نژاد، حسین (۱۳۹۶)، سنجش رضایتمندی از شاخص‌های کیفیت زندگی در شهرهای جدید؛ مطالعه موردی: شهر جدید مهاجران، فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا، سال ۷، شماره ۲۳، صفحات ۶۸-۵۳.

۲۷- مدیری، آتوسا و بهرام‌پور، عطیه (۱۳۹۴)، مطالعه رابطه میان رضایتمندی ساکنان از محیط زندگی و میزان حس تعلق آن‌ها در مجتمع مسکونی بلندمرتبه شهرک کوثر تهران، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، دوره ۲۰، شماره ۳، صفحات ۸۵-۹۴.

۲۸- مسعودی‌راد، ماندانا؛ رفیعیان، مجتبی؛ رضائی، مریم و مسعودی‌راد، مونا (۱۳۹۳)، سنجش میزان رضایتمندی ساکنان از کیفیت سکونتی مسکن مهر؛ مورد شناسی: مهرشهر زاهدان، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، شماره ۱۲، صفحات ۱۵۰-۱۳۵.

۲۹- مصطفوی صاحب، سوران؛ ساسان‌پور، فرزانه؛ موحد، علی و شماعتی، علی (۱۳۹۴)، کیفیت‌سنجی محیط در محله‌های شهری و برنامه‌ریزی برای محیط پایدار؛ مطالعه موردی: محله‌های شهرسقر، فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال ۶، شماره ۲۴، صفحات ۱-۲۴.

۳۰- نعیمی، کیومرث؛ پورمحمدی، محمدرضا و درویشی، فرزانه (۱۳۹۵)، تحلیل کیفیت مسکن در محلات ۲۰ گانه شهر بیجار با روش آنتروپی و SAW، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، شماره ۱۹.

۳۱- یزدانفر، سیدعباس؛ خراسانی‌مقدم، صبا و حسینی، سیدباقر (۱۳۹۴)، بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی مؤثر بر میزان رضایتمندی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی؛ مطالعه موردی: محله فرحزاد تهران- فرحزاد شمالی، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، دوره ۴۷، شماره ۱، صفحات ۹۷-۱۱۷.

32- Aluko, O (2011), The Effects of Location and Neighbourhood Attributes on Housing Values in Metropolitan Lagos. *Ethiopian Journal of Environmental Studies and Management*, 4(2), 69-82.

33- D. Streimikiene (2015), Quality of Life and Housing- *International Journal of Information and Education Technology*, 5: 2.

34- El Din, H.S., Shalaby, A., Farouh, H. E., Elariane, S. A (2013), Principles of urban quality of life for a neighborhood, *Housing and Building National Research Center (HBRC)*, No 9, pp 86-92.

35- Zielinska Wczkowska, H. and Dziura-Kornatowska, K. W (2010), Evaluation of Quality of life (QoL) of Student of the University of Third Age (U3A) on the Basis of Socio-Demographic Factors and Health Status, *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 1-5.